

*Сыны Адама, скверно вы живете
В любви и ненависти вечно
лжете.*

Маарри Абу-ль-Ала

БРЕХНЯ ТА ОБМАН У НАШОМУ ЖИТТІ

Шостак М. М., *студентка групи МТ-01,*
Кудояр Л. М., *доцент*

«Кожна людина є брехня», - йдеться у псалмі 115. За думкою Ю.І. Холодного, брехня - це свідоме спотворення відомої суб'єкту істини: вона "являє собою усвідомлений продукт мовленнєвої діяльності суб'єкта, що має своєю метою ввести в оману" співрозмовника. Брехня є невід'ємною частиною людського буття, виявляється у різних ситуаціях, у зв'язку з чим це явище тлумачиться досить різнопланово. Брехня у психічно здорової, нормально розвиненої людини, як правило, визначається реальними мотивами і спрямована на досягнення конкретних цілей.

На відміну від брехні, обман - це напівправа, що провокує розуміючи її людину на помилкові висновки з достовірних фактів; повідомляючи деякі справжні факти, обманщик навмисне приховує інші, важливі, для розуміння, відомості.

Таким чином, деякі психологи виділяють брехню та обман як окремі категорії з різними функціями. Інші ж (наприклад, Пол Екман) не розмежовують брехню та обман, більш звертаючи свою увагу ні на визначення, а на її функції. У цілому, можна констатувати, що брехня і обман є соціально-психологічними компонентами життєдіяльності людини у суспільстві. Тому будь-які спроби "виключити" їх з нашого життя є утопічними, психологічно невірними і безперспективними. Проте, потрібно знати міру, щоб брехня тобі не зашкодила.

Виявити рівень брехливості серед студентів нам допомогли певні методики. Але, не дивлячись на достатню кількість методів психологічних досліджень ми у своєму дослідженні не знайшли таких, що повністю задовольняли б нас. Тому для дослідження ми використали «Особистісний тест Айзенка», у якому аналізували лише шкалу щирості (брехливості), тест ММРІ, у якому ми вибрали лише запитання, що характеризують щирість людини та тест «Ви хитрун?».

Аналіз одержаних результатів показав, що всі наші студенти брешуть у тій чи іншій мірі. Розглядаючи показники брехливості за тестами, ми констатуємо, що різні тести дали і різні результати. Так, за тестом Айзенка більшість студентів мають низький рівень

брехливості, близько третини – мають оптимальний рівень і лише декілька студентів – високий.

Дещо близькі результати дали тести ММРІ та «Ви хитрун?». Так, за тестом ММРІ лише декілька студентів мають низький рівень брехливості, більшість – оптимальний та лише один – високий. За тестом «Ви хитрун?» більшість студентів мають оптимальний рівень брехливості, лише п'ять – низький, дещо більше третини – високий.

Зазначені рівні брехливості суттєво впливають на психологічні особливості людей, визначають їх поведінку у тих чи інших ситуаціях. Розглянемо коротко особливості людей з певними рівнями брехливості.

Низький рівень брехливості. Люди з таким рівнем висувають великі вимоги до себе та оточуючих, брешуть мало, або намагаються не брехати. Їм важко живеться, адже вони завжди шукають раціональний вихід із будь-якої ситуації. Але це не завжди так. Іноді достатньо невеликого рівня брехні, щоб емоційно розрядити ситуацію. Крім того, ці люди досить наївні (бо всі не брешуть), їх легко брехнею завести в оману. Такі люди не завжди уважні, що викликає у оточуючих поблажливу посмішку. До того ж, вони часто стають об'єктами для жартів. Їх вважають диваками.

Оптимальний рівень. Одна лише назва говорить сама за себе. Це бажаний рівень брехливості, який дозволяє, при необхідності, легко вийти із скрутного становища, або легко створити комусь певні труднощі (щоб собі краще жилося). Такі люди брешуть по мірі необхідності: вони чітко знають коли, кому, де, що і як збрехали. Вони контролюють себе і свою поведінку, у тому числі, і брехню. Тому вони ніколи «не забрехуються», і їх важко спіймати на брехні. Серед співробітників та знайомих вони відомі як чесні люди, бо дійсно не брешуть багато і не люблять брехати.

Високий та дуже високий рівень. Люди з таким рівнем брешуть багато, брешуть з будь-якого приводу. Вони вважають, що їм все доступне. Такий рівень свідчить про нещирість людини, що приводить до проблем у соціальній взаємодії та спілкуванні. Своєю нещирістю такі люди намагаються показати себе у більш привабливих фарбах. Крім того, високий рівень брехливості свідчить про недостатню критичність розуму. Такі люди відомі у соціальному оточенні як брехуни, бо вони не можуть контролювати коли, кому, що, де, як і про що збрехали. Їх оточуючі

часто ловлять на брехні. Більшість людей намагаються якщо не уникати, то обмежувати спілкування з ними.

Різноманітність результатів ми можемо пояснити різноманітністю підходів авторів до складання тестів. Це ж спонукає нас продовжити дослідження у цьому напрямку.

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р. / Відп. за вип. О.М. Сушкова. — Суми : СумДУ, 2014. — С. 286-288.